

Η ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΡΗΤΟΡΑ

Ο Ύπερειδης, δεύτερος μετά τό Δημοσθένη στόν «Κανόνα» τών Ἀττικῶν ρητόρων, παραμένει γιά πολλούς σάν κάπως μακρινός και σάν άπομονωμένος μέσα στό μεγαλείο του — τοῦ Ἀθηναίου πατριώτη και τοῦ σθεναροῦ πολέμου τῶν Μακεδόνων.

Γεννημένος τό 390 π.Χ. ἀπό ἀρκετά εὔπορο πατέρα, τό Γλαύκιππο, μαθήτευσε κοντά στόν Πλάτωνα και τόν Ἰσοκράτη. Τή σταδιοδρομία του, ως ρήτορας, τήν ἄρχισε κατηγορώντας τόν Ἀριστοφώντα, γνωστό τότε Ἀθηναῖο πολιτικό, «ώς στρατηγήσαντα ἐν Κέφι διά φιλοχρηματίαν και κακά ἐργασάμενον τούς ἐνοικούντας». Λίγο ἀργότερα, τό 343, κατηγορώντας τόν Φιλοκράτη, πάλι γιά προδοσία, βρήκε τήν εύκαιριά νά ἐμφανισθεί ἐπίσης στό χώρο τῆς πολιτικῆς, και νά διακρύξει τίς ιδεολογικές του ἀρχές. Τάχθηκε σαφῶς μέ τήν ἀντιμακεδονική μερίδα τοῦ Δημοσθένη και σάν μέλος αὐτῆς καταπολεμοῦσε μέ πείσμα, ὅταν οι περιστάσεις τό καλούσαν, τίς προτάσεις τοῦ Φιλίππου και τοῦ Ἀλέξανδρου, καθώς και τῶν συμπατριωτῶν του ἐκείνων πού, ἀγορασμένοι ἦτούς, μακεδόνιζαν.

Γά πολλές δεκαετίες ἔξαλλου ἡ φωνή του ἀκουγόταν στά ἀθηναϊκά δικαστήρια σέ δίκες ιδωτικῆς φύσεως. Χωρίς ρητορικά σχήματα, μέ ἀπλότητα ἀλλά και πείσμα και πειστικότητα ἀγωνιζόταν γιά τά συμφέροντα τῶν πελατῶν του και γιά τό δίκαιο.

Ἡ ζωή του ὑπῆρξε και ἀπό τήν ἄλλη πλευρά τῆς πολιτικῆς, πλήρης ἀπό δραστηριότητες και ἀγώνες γιά τίς ιδέες πού πίστευε μέ σταθερότητα και ἀπόλυτη συνέτεια πρός αὐτές.

Γιά τίς ὑπερεσίες του στήν Ἀθήνα, ἡ πόλη του τόν εἶχε τιμῆσε — κάποτε εὐγνωμονοῦν και οἱ πατρίδες — μέ πλήθος ἀξέωματα και τοῦ εἶχε ἀναθέσει πλήθος ἀποστολῶν. Τό 322, μετά τή μάχη στήν Κραννώνα, πού στάθηκε ὅπως είναι γνωστό ἀτυχη γιά τήν Ἀθήνα, καταδικάστηκε σέ θάνατο. Ζητώντας νά σωθεῖ, γιατί πίστευε ὅτι είναι ἀκόμα ἀπαραίτητος στήν Ἀθήνα γιά τή σωτηρία της, κατέψυγε στήν Αίγινα, στό ναό τοῦ Αιακοῦ. Τόν ἀπέσπασαν μέ τή δια ἀπό τό ἐκεῖ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα (μέ τή βοήθεια κάποιου Ἀρχια «ψυγαδοθήρου» — ἐκείνους τούς ὕστατους χαλεπούς χρόνους ἀνθίσει και αὐτό τό ἀνθος τοῦ κακοῦ) — και στή συνέχεια τόν ἐφεραν στόν Ἀντίπατρο, τόν βασάνισαν και τόν θανάτωσαν.

Ολόκληρη μιά ζωή γιομάτη ἀπό πατριωτισμό, ἀγώνες και θυσίες — ως τήν ὑπέρτατη.

Παν. Δ. Δημάκης

Καθηγητής Π.Α.Σ.Π.Ε.



Κεφάλι της Ἀθηναίας, Staatliche Museen, Berlin.

“Ομως και αυτός, δηποτα και τόσοι άλλοι μεγάλοι, θα έμενε μακριά μας και δέν θα μάς γινόταν ποτέ οικείος, αν δέν ύπτηραν και κάποιες άλλες πληροφορίες για τὸν ἀνθρώπον Ὑπερείδη — για τὶς μικρές του ἀδυναμίες. Πόσο πιο κοντά μας δέν τὸν φέρνει λ.χ. ἡ πληροφορία πών ήταν «δεῖνος ὄμφαγος» — ἡ νέα κωμωδία τὸν παρουσιάζεις ἡ πλουτίζοντα τοὺς ἵθιστοις τῆς ἁγορᾶς! Εκεὶ τὸν συναντούσεις κανεὶς νά φάχει για κάποιο ἐκλεκτὸ κυνήγι ή για κάτι παρόμιοι.

Άλλα και ὄρισμασίς ἄλλες κλίσεις του μάς καθιστοῦν τὸν Ὑπερείδη συμπαθέστερο. Ἡ προτίμηση του γιά τὴ γυναικεία ὄμφατι — προτίμηση πού μάς μεταφέρει στὸν demi-monde τῆς τότε Ἀθήνας, ἔνα κόσμο ἀν δχι ἰσως μάρφω για τὶς δικές μας σύγχρονες ἀντιλήψεις, δημαρχός καί κάποιο ὄμβριο, πολύχρωμο και φανταχτερό πού κάθε ἀλλο παρά στερεῖται ἐνδιαφέροντος για τοὺς μελετήτες τοῦ κλασικοῦ μας κόσμου. Ἀποτέλεσαν καί αὐτές οἱ, ὥραιες ή λιγοτέρη, ὥραιες, ἀτέαρες, παράγοντες — μέτον τρόπο τους βέβαια... — στὴ διαμόρφωση του κλασικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Εἶχε ἐπιτύχει ιδιαίτερα ὁ Ὑπερείδης στὶς ἐπαγγελματικές του ἀπασχολήσεις γι’ αὐτό και εἶχε κατορθώσει νά

κούς ἀγώνες, βίο τοῦ Ὑπερείδη. Πρέπει νά ήσαν και οι τρεῖς τους ὠραιότατες. Ἡ Ἀρισταγόρα παρουσιάζει και τὶς περιγμανῆς τῆς καταγωγῆς της: Ἡταν Κορίνθια κι αὐτό δέδαιο κατί σήμαινε γιά τὸν τότε ἡμίκοσμο τῆς Ἀθήνας... Σέ μια πρώτη ἀρχή ἀγάπησε εἰλικρινά τὸν ρήτορα — κατόπιν οι σχέσεις τους ψυχράθηκαν· ίσως την ἀφρού διοίσις ὁ Ὑπερείδης ἀναζητώντας νέες συγκινήσεις κοντά σὲ νέες φίλες. Πάντως και ἡ Ἀρισταγόρα ἐπιστέψει τότε νά συνδεθεῖ — γιά νέες και αὐτή συγκινήσεις! — μέν ειναν καινούριο ἑραστή μέ έξισον ἡχηρό δόναμο: Τὸν ρήτορα, ἐπίσης, Δημήτριο τὸν Φαληρέα, πού ἀργότερα, τῇ δεκαετίᾳ 317-307, ἀνέλαβε μέ τὴν ἐπίνευση τοῦ Κασσανδρου, τῇ διοικηση τῆς Ἀθήνας. Τὴν Φίλα τὴν διατηρούσεις (κατὰ τὶς πληροφορίες τοῦ Φιλέταιρου στὸν Ἀθήνα) στὴν Ἐλευσίνα διότι εἶχε μεγάλη ἀκίνητη περιουσία δὲ ἀκούραστος ρήτορας. Ἡ Φίλα — μᾶς δηγεῖται ὁ Πλούταρχος — ἦταν δύσλη ὁ Ὑπερείδης τὴν εἶχε ἀγόρασει καταβάλλοντας σεβαστὸ χρηματικό ποσό. Ἀργότερα πάντα, πειθόμενος στὶς παρακλήσεις της — ποιός μπορεῖ νά ἀντισταθεῖ για πολὺ στὶς παρακλήσεις μιᾶς ὠραίας γυναικας; — τὴν ἀπελευθέρωσε και δχι μόνον αὐτό ἀλλα και τῆς παρέδωσα και τῇ διεύθυνση τοῦ σπιτιοῦ του στὴν Ἐλευσίνα — «οἰκουρόν ἐποιήσατο», κατά τούς λόγους τοῦ Ἰδομενέα στὸν Ἀθήναο.

Στὴν Ἀθήνα, τέλος, μέσα στὸν ὠραιόκοσμό της, βασίλευε η Μυρρίνη. Βασίλευε και στὴν καρδιά τοῦ ρήτορα. Και τ’ ὅνομα τὴς ἀκόμα θυμίζει ἀνοικι και μύρα. Γιά νά τὴν ἐγκαταστησει στὸ σπίτι του στὸ ἀστο και γιά νά είναι μόνος μαζὶ τῆς ἐφτασε σε νά δώξει ἀπ’ αὐτό ἀκόμα και τὸν ἴδιο το γιο του τὸ Γλαύκιπο. Βέβαιο ολες αὐτές οι λεπτομέρειες γιά τὶς ιδιαιτερες σχέσεις του μεγάλου ρήτορα κλονίζουν κάπως τὸν πολιτικό και φημισμένο λογογράφο Ὑπερείδη, ἐκεὶ στὸ ψηλὸ βάθος πού ἡ ιστορία τὸν ἔχει τοποθετήσει. «Ομως ἀπὸ τὴν ἀλλη πλευρά αὐτή ἡ τόσο κατανοητὴ κλίση του πρός τὴν ὠραιότητα τοῦ ἀλλού φύλου τὸν κάνει περισσότερο οίκειο πρός ἔμας και πιο αγαπτό.

Η Μυρρίνη πού, καθώς λεγόταν τὴν ἐρωτεύθηκε ἀκόμα κι ἔνας βασιλιάς, καταγόταν ἀπὸ τὴ Σάμο. Από τὸ νησὶ ἀπ’ τὸ οποίο εἶχε ἔρει και ὁ Ἐπίκουρος στὴν Ἀθήνα, γιά νά ιδρύσει τους περιφημους Κήπους του, όπου ή ὄμορφια και οι κάθε είδους αισθη-

σιακές άπολαύσεις συνδυάζονταν τόσο ποιητικά μέση τη φιλοσοφία. Δέν ήταν τυχαίο ότι σε μά πάρ τις έταιρες που σύχναζαν στούς Κήπους, τη Λεωνίδην (το «Λεωντάριον»: όπως τη φώνας χαιδευτικού ό «Ἐπικουρος»), άνθεσαν, όταν ήρθε η σειρά της, και άυτή την προεδρία της Σχολής Βέδαια ή πράξη άυτή διασύρθηκε όποι τους τότε συντρητικούς — ίων δε και άνεραστους — ίων τό γεγονός παρέμεινε: «Οι μια έταιροι μπορεί νά φτάσει νά είναι δέξια τοπος τιμής, ώστε νά της άνατεθεί άκομα και η ἄρχηγη μιας διόλκηρης σχολής φιλοσόφων. Βέδαια δέν ύπτηρες ή λεωνίδην ή μόνη έταιρα που τιμήθηκε πολύ. Στη μνήμη λχ. της Πυλιονίκης που την ἔρωτεύτηκε ό μέγας „Αρπαλος και υποχρέωσε τούς λαούς του νά την προσκυνούν σάν άληθινή βασιλίσσα, άναγειραν, όταν ή όμορφια της μαζι με τη ζωή της έδισε, δυο μεγαλοπετρη μνημεῖα: „Ένα στη Βαθύλωνα και ένα στην Αθήνα. Ή Θαΐδα πάλι που καταγόταν και άυτή όποι την Αθήνα και ύπτηρε εύνοούμενη τοῦ Μεγ. Αλεξάνδρου, μετά τό θάνατο του έφτασε νά παντρευτεί τόν ίδιο το βασιλέα της Αιγύπτου Πτολεμαίο, κι ή θυγατέρα της — κόρη, μήτρ το έχεναιμε, έταιρας — μέ την εύνοια της τύχης και τη μητρική φυσικά βοήθεια, πέτυχε νά παντρευτεί τόν τότε βασιλέα της Κύπρου. Ή Αφροδίτη άναμφισθήτη κάλυπτε με την προστασία της τις έρειές της.

«Ας ξαναγιρούσσουμε, δώμας, στη μικρή ιστορία του ρήτορα, την όχι, θέδαια, και τόσο ηθικοπλαστική, δώμας χαρακτηριστική ένδος δόλκηλρου κόδουμον και ένός πολιτισμού. Πόσα δέν λένε αύτες οι «μικρές ιστορίες»... Είχε δίκιο ο παλιός Προσπέρ Μεριμέ, δύταν έγραφε — χωρίς, όπως πρόσθετεν υπροπή — ότι θά έφτανε νά άνταλλάξει ένα τμήμα κι απ' αύτο το έργο του Θουκυδίδη μένα μέρος από τό προσωπικό ήμερολόγιο της Αστορούσιας ή ένος άπο τούς ύπτηρες του Περικλή.

Ο Αθήναιος, πηγή άφθονων πληροφοριών γιά τόν κόδουμ των έταιρων στούς «Δειπνοσοφιστές» του, σημειώνει έπισης ότι ό «Υπερειδής άφεθηκε νά υποστεί τη γοητεία και μιας άλλης έταιρας, της Οκιμου». Βέδαια ό Αθήναιος άρκείται στην πληροφορία ότι ο ρήτορας ήταν ένθυσιασμένος άπλως μαζι της. Κρίνοντας δώμας με βάση την... προϊστορία του άντρα, μπορούμε με δισφάλεια νά ύποθεσουμε ότι ο ένθυσιασμός του

αυτός πρέπει νά είχε θάσεις κάπως ύλικοτερες.

Διπλά σέ κάθε σχεδόν έταιρα βρίσκει κανείς έναν φημισμένο ρήτορα. Βέδαια και το άντιθετο. Οι έταιρες έπιζητουσαν — όπως άλλωστε και σημερα — τη γνωριμία των σπουδαίων άνδρων. Τέτοιοι δέ ήσαν άνωμαφίδολοι οι ρήτορες: πότε λαοπλάνοι και πότε σωτήρες της Αθήνας, πάντως άμως πάντοτε στο προσκήνιο της άθηναϊκής ζωής τις είλκυαν ίδαιτερα. Ο Λουκιανός άναφέρει τη μικρή έταιρα Υδείσος που ήταν έρωτευμένη με τό ρήτορα Λυσία. Μήτης, άμως, κι αύτός με τη σειρά του δέν ήταν έρωτευμένος — στά 65 του! — με τις κοπέλες (την Αντεια, την Αριστόκλεια, τη Φίλα, την Ισθμάδα, τη Νεαίρα και κυρίων την Μετανίερα) που έφερε στην Αθήνα από την Κόρινθο η φωβερή «πορνοθεούσα» Νικαρέτη; Άλλα και ο μεγάλος Δημοσθένης δέν περιτριγύριζε τη Θεωρίδα και δέν ύπτηρε — έτσι τουλάχιστον ψιθυρίζονταν στα άθηναϊκά δείπνα — έραστης της Λαδαδα;

Σενίζει πραγματικά άυτή ή τόσο στενή συνεργασία — άς την πούμε έτσι — τών έταιρών με τούς ρήτορες. «Ποποδήποτε δέν μπορεί νά άποτελέσει έξηγηση αύτού του πλησιάσματος τών μέν πρός τους δέ ή ταυτότητα τών συμφερόντων τους, δύπως φαίνεται νά δέχεται ό Άλκηφρονας: «Κατά τί λοιπόν, ράφει, διαφέρει ό σοφιστής (άλλα εύκολα θά άντικαθιστούσαν κανεὶς τό σοφιστής με τό ρήτορας ή τό λογογράφος) από μάν έταιρα; Βέδαια δέν πείθουν και οι δύο με τά ίδια μέσα. «Ομως και οι δύο έχουν τόν ίδιο άντικευμικό σκοπό: Νά συγκεντρώσουν χρήματα».

Άξιζει ίωνς νά προσθέσουμε έδω, ότι οι ρήτορες, κατά τα γραφόμενα τουλάχιστον σέ μια έπιστολή που δρισκούμε στόν Αριστανέτο, δέν είχαν ίδαιτερα καλή φήμη ώς έραστές. Ίδού ή έπιστολή — δείγμα κι αυτό άρκετά χαρακτηριστικό τού ήθους και ύψους — τών έταιρών. Γράφει η Γλυκέρα πρός τη Φιλίννα, μιά νεαρή όρχηστριδα που είχε άποκτησει φήμη λόγω της εύνοιας που της είχε δειπει στην Φιλιππος της Μακεδονίας (απ' αύτον μάλιστα, όν διδιάφερε ή λεπτομερέσια, είχε άποκτησει τόν Αριδαίο που τόσα γενονότα συνδέθηκαν όργυτερα με τ' ονομά του). Η Γλυκέρα, που υπτερούσε την ίδια θεά με την Φιλίννα, άποφάσισε σέ κάποια στιγμή νά έγκαταλεψει τις «συναδέλφους» της και νά

παντρευτεί έναν ρήτορα. Μετά λίγο καιρό έγραφε (κατά μια παλαιότερη μετάφραση) στή Φιλίννα: «Τό νά υμψευθώ, Φιλίννα, με τό σοφό ρήτορα... δέν ύπτηρε έμπεισας εύτυχης. Διότι ούτος καταγινόμενος με ζητήματα δάσχεται με τόν γάμον, διανυκτερεύει μελετών δίκαιας και προφασίζεται ότι δέν έχει καιρόν. Ρητορεύει, κινεῖ τά χειράς και ψιθυρίζει. Διά ποιον λόγον, λοιπόν, ένυμφεύθη κόρην και λίαν άκμάζουσα μάλιστα, άφου δέν είχε άναγκη γυναικός; Άλλα έναν νομίζη ότι θά έξακολουθήση νά μεταβάλη την κλίνην μου εις «δικών γυμναστήριον» έγω, νέονυμφούσα πούσα, θά φύγω και θά κατακλύνωμαι μόνη. Έάν δέ και τότε έπιμενη εις τήν ίδιαν τακτικήν, μεριμνῶν δη-



Αφροδίτη της Κινύδου. Ρωμαϊκό άντιγραφό έργου του Πραξέτελη. (350 π.Χ.). Λέγεται ότι η Φρύνη ύπτηρε τό μοντέλο του Γλυκήπη για τό έργο αύτο.

λαδή διά άλλοτρια πράγματα και άμελῶν την κοινὴν υπόθεσην, ἔτερος ρήτωρ θά ἐπιμελήθῃ τὰ [έμά].

Ο μεγάλος ὅμως ἑρωτας τοῦ Ὑπερείδη, για να ἔσανθομους σ' αὐτὸν, και ή μεγάλη περιπέτεια της ζωῆς του, πέρα ἀπ' ὅσες ἔζησε στὴν κονίστρα τῆς πολιτικῆς, ὑπέρτερη ή ἐπίγεια — ὅπως τὴν είπαν — «Ἀφροδῖτη, ή Φύρων, Θρυλική παρέμενε ή δίκη της, ὅπως θύρλος ὑπῆρχε για τὴν Ἀθήνα καὶ ή μορφάρη της. Τὴν εἰχὲ κατηγορήσει ὁ Εύθιας για ἀσέβεια, γιατὶ εἶχε θύάλει τὸ χιώτινα τῆς πατέλης τὴν ἔροτη τῶν Ἑλευσίνων, εἰχε κολυμπήσει στὴ θάλασσα μπρός στὰ ιερά και κατόπιν εἶχε θρεψεῖ ἀπὸ τὰ νερά σαν ἀναδύομενη Ἀφροδῖτη.

Γιά χάρη της ὁ Ὑπερείδης ἐγκατέλειψε καὶ αὐτὴ τὴ Μυρρίνη, πού, ἀπὸ ζῆλεια ἄλλα περισσότερα ἀπὸ πόνο γιά τη μοναξία πού αισθάνθηκε, συνδέθηκε μὲν τὸν Εύθια τὸν ἀντίπαλο τοῦ Ὑπερείδη στὴν δική της Φύρων· Ὁ σύνδεσμος της αὐτὸς κακοχαρακτηρίστηκε απὸ τίς ἄλλες ἑταίρες που διέλει τους εἴχαν θεωρήσει τὴν ἐπίθεση τοῦ Εύθια κατὰ τῆς Φύρωνς σάν ἐπίθεση κατὰ ἀυτῶν τῶν ίδιων καὶ, σέ τελευταὶ ἀνάλυση κατὰ τῆς ἐλεύθερης ἀσκόπτη τοῦ ἐπαγγελμάτος τους. Προκύπτουν δὲ, αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἐπιτυμητική ἐπιστολή (καὶ παλαιότερη καὶ πάλι μετάφραστη) πού τῆς ἔστειλε (κατὰ τὸν «Ἀλκίφρον») ἡ ἑταίρα - η «μεγάλη ἑταίρα μὲ τοὺς μεγάλους ἑρωτας» - Βακχίδη (κι αὐτή ὅπως η Μυρρίνη ἀπὸ τὴ Σάμο): «Δέν κατώρθωσες νά ἀποκτήσης καλύτερων ἔραστην — η Ἀφροδῖτη ἃς εισακούση τὰς εὔχας μου — ἀπὸ τὸν Εύθιαν μετὰ τοῦ ὅποιου συμβιεῖς; Δυστυχισμένη γυναικα που προσκολλήθη εἰς αὐτὸν ἐπὶ ζημιά σου. Ίσως ἐπιστευεσεις εἰς τὴν καλωσύνην του. Δέν φοβείσαις ὅμως μη τυχὸν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Φύρων; Τὸ ἕκαμες ίσως διὰ νὰ διεγείρῃς τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Ὑπερείδη, ὃ διόπιος δέν σε προσεχεῖ πλέον τόσους πολὺ... Εκείνως ἔχεις ἑταίραν δέξιαν τὸν ἄλλα ἔσου... (σχι) ἔραστην ποὺ σου πρέπει. Ζῆτησε κάτι ἀπ' αὐτὸν και θά δῆτι θά σέ κατηγορήσῃ η διτι κατέκαυσες τὰ νεώρια η διτι παρέθη τοὺς Νόμους; Γνώριζε, λοιπον, διτι ήμεις, αιτινες ἀντικομεν εἰς τὴν θεάν Ἀφροδῖτην, σε παρακαλούσθωμεν δια τὴν στάσια σου αὐτήν με ἀπόστροφην». Η Φύρων καταγόταν ἀπὸ τίς Θεσπίες, μια μικρή πόλη ἀνατολικά τοῦ Ἐλικώνα, στὴν οποία λατρεύσανταν ιδιαίτερα ὁ θεός Ἐρωτας και η Μελαινις Ἀφροδῖτη. Κι αυτή η πόλη της καταγωγῆς της και οι «πολιούχοι»

θεοί της ὁδηγούσαν λοιπόν πρός τὸ «πεπάγγελμα» — θέβασα ἐντὸς εἰσαγωγικῶν — πού ἀργότερα ἀκολούθησε. Ἡταν ἀλλωτε σώραστη. Ἐλεγαν διτι δισι την ἔβλεπαν κλείναντα μάτια, γιατὶ τοὺς ἔκανε σχέδον νά πονούν η τόση ὁμορφιά της. Τη Φρύνη εἶχε ἀπό τὸ πρότυπο ὁ Πραξετέλης για τὴν Κνιδίαν Ἀφροδῖτη του, τὸν Ἐρωτα τῶν Θεοπιῶν καὶ τὸ Σάτυρο του. Λεγόταν πώς δισι ἦταν ή θία ή Ἀφροδῖτη εἰδος τὸ ἀγαλμά της στὴν Κνιδο, ρώτησε με κάποια προσποιητή ἀφέλεια: Μά τέλος πάντων πού με είδε γυμνή η Πραξετέλη;

Βέβαια εἶχε, ἐκτός ἀπὸ τὴν ὁμορφιά, και τὴν ἔξηνόδα της και διλα τὰ ἀλατώτατα τῶν μεγάλων ἑταίρων της καθε ἐποχῆς: Ἡταν εὐέρεμος, φιλοχρήματη, κατεχόταν ἀπὸ μια διάθεση διαρκούς ἀλλαγῆς τῶν ἥραστων της, ἱταν σπάταλη και ὑπερήφανη μέχρις ἀλαζονειας. Χαρακτηριστικό τῆς τελευταὶ αὐτῆς και τὸ διτι προσφέρθεικ νά καταβάλει τὰ κρήματα πού χρειάζονταν για τὴν ἀνοικοδόμημα τῆς κατεδαφισμένης ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ἀλέανδρο Θήβας ύπο τὸν δρο διτι θάγρωφαν στὴν κεντρική πύλη της πόλεως: «Ἀλέανδρος μεν κατέστρεψεν, ἀνέστησε δε Φύρη η Ἐταιρία!» Γιά τὸ ἀμάρτημά της (νά λουστει στὴ θάλασσα της Ἐλευσίνων τὴν μέρα τῆς γιορτῆς τῆς Δημήτρας) μιλήσαμε πρὶν. Ο Εύθιας τὴν κατάγγειλε για ἀσέβεια. Στήν πραγματικότητα τὴν κατηγόρησε, γιατὶ η εὐμετάβολη ἑταίρα εἶχε στρέψει πρὸς ἄλλου τὴν εὐνοία της.

Ἀκολούθησε η δίκη της, ὁ λαμπρὸς λόγος τοῦ Ὑπερείδη, η χειρονομία του πού κατέπληξε τοὺς δικαστές και, τέλος, η ἀθώωση της. Ποιός κατ' ούσιαν τὴν εἶχε ἐπιτύχει; Η σθεναρή ὄμιλα του μεγάλου ρήτορα ἡ τὸ κάλλος τῆς μεγάλης ἑταίρας;

Σ' ἔνα γράμμα πάντως, πού τῆς ἔγραψε ἡ ἀπονομὴ της φίλη Βακχίδα (πού διι σημειωθεὶς οὐδούσιες και αὐτή μ' ἔναν διλο ρήτορα, τὸν Μενεκλέδη) γιά νά τὴν συγχαρεῖ, δέν φαινεται νά πιστεύει διτι τὸ δεύτερο ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο. Τὸ γράμμα της θυμίζει τὶς χαριτωμένες ἔκεινες «Γυναικείες ἐπιστολές» τοῦ Marcel Pêrauast πού, διν και ἀνταλλάσσονται μεταξὺ φιλενῶν, περίεχουν πλήθη δηκτικῶν παραπτήσεων και κακιῶν. Τῆς ἔγραφε η Βακχίδα (οε μά ελεύθερη κάπως μετάφραστ): «Δέν λυπήματα τὸσο πολὺ για τὸν κίνδυνο πού διάτρεξες, πολὺ ἀγαπημένη μου, οσο εύχαριστήθηκα γιατὶ ἀπαλλάχθηκες ἀπὸ κακὸ ἔραστη (έννοούσε τὸν

Εύθια), βρήκες δέ νά ἀγαπήσεις ἔνα πολὺ καλό, τὸν Ὑπερείδη. Γιατὶ η δίκη σου κατέληξε για σένα σέ κάπι τό πολὺ εύχαριτο: Απ' αὐτήν ἔγινες πασιλυνωστή διό μόνο στην Ἀθήνα ἀλλά και ο δῆλη τὸν Ἐλλάδα. Ο Εύθιας θά τιμωρηθεὶς θαριά με τὴ στέρηση σου. Οδηγήματα ἀπὸ τὴν ἐμφυτη μάθεις του νά υπέρβετο τὸ μέτρο τῆς ζηλοτυπίας. Και τώρα ασφαλώς θά είναι περισσότερο ἐρωτευμένος μαζὶ σου παρά διτι Υπερείδη... Όμως μή σκεφθεῖς νά παραγκωνίσεις ποτὲ τὸν Ὑπερείδη πού σου χρίστη τὴν ἐλεύθερης και τὴ ζήση σου, ὑποκύπιτοντας στὶς τυχόν ικεσίες τοῦ Εύθια, ἀλλά ούτε πρέπει νά πιστεύεις αὐτούς πού λένε διτι νά δέν ἐθγαζες τὸ χιτωνίσιο σου για νά ἐπιδειξεις τὸ σθήθος σου στοὺς δικαστές, δη ρήτορας δέν θα πετύχαις τὴν ὀθωμάση σου. Κι αὐτὸς γιατὶ μόνο η συνηγορία εκείνου διομιούργησε τὴν κατάληη στιγμή για τὴν ὑπέροχη χειρονομία».

Αὐτή ὑπήρξε η μικρὴ ιστορία τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ και ρήτορα — τοῦ ἐπικούρειου πρίν κάν νά ἔρθει διτι Επικούρος. Χέρη στη συμπάθειά του γιά τὸ πολύχρωμο, πολύτροπο και θυριθώδικο κόσμο τῶν ἑταίρων μπορέσαις στὸ σύντομο αὐτὸ δρόμο νά τὶς πλησιάσουμε κάπως — αὐτές πού μὲ τὴν εὐθύνη και ἐπιπόλαιη δέδαια ζωὴ τους ἔγραψαν μιάν ιδιαίτερα ἐνδιφέρουσα σελίδα τοῦ θέματος, στὸ οποίο είναι ἀφιερωμένο τὸ τεῦχος αὐτὸς τῆς «Ἀρχαιολογίας».

The Short Story of a Great Orator.

Hyperides, the orator, was born in 390 B.C., into a wealthy family and was educated close to Plato and Isocrates.

In 343, accusing Philocrates of treason he took the chance to make his debut in the political scene and to declare his ideological principles that definitely put him on the side of Demosthenes.

For many decades he had become one of the best defenders in court of ordinary civilians. His speeches simple and clear, without retoric schemes, were nevertheless strong, persuasive and effective. Throughout his life he strove and fought for his ideas. Athens, his native city, honoured him for his ethos and services with many distinctions and entrusted him with many tasks. In spite of his personality and commitment he was condemned to death, tortured and executed in 322.